

Nr 34.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Hushållningssällskapen samt till Bidrag till särskilda utbildningskurser jämte i ämnena väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln hemställt under punkten 48 (s. 118—123), att riksdagen måtte till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 100 800 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t under punkterna 88 och 89 (s. 199—203) föreslagit, att riksdagen måtte dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga viss ändring i personalförteckningarna för hushållningssällskapen, dels ock till Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar och Omkostnader för budgetåret 1954/55 anvisa anslag å 5 484 700 respektive 4 260 000 kronor.

I samband med dessa anslagspunkter har jordbruksutskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) II: 337 av herr *Hæggbloom* och fru *Boman*, vari hemställt, att riksdagen måtte — under uttalande att en utbildningskurs för hemkonsulenter bör komma till stånd under budgetåret 1954/55 — till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser anvisa ett reservationsanslag av 128 800 kronor;

2) I: 367 av herr *Näslund m. fl.*, likalydande med II: 477 av herr *Svensson* i *Ljungskile m. fl.*, i vilka motioner hemställt, att riksdagen måtte i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag besluta dels om inrättande av 6 befattningar som jordbruksinstruktörer, 26 befattningar som husdjursinstruktörer och 5 befattningar som kontorsbiträden hos hushållningssällskapen dels om uppräknig av medelsanvisningen till särskilda utbildningskurser med 68 500 kronor. I samband därmed har framhållits, att vid bifall härtill sällskapens omkostnadsanslag bör uppräknas med 80 000 kronor; samt

3) I: 368 av herr *Larsson, Sigfrid*, och herr *Bengtson*, likalydande med II: 469 av herrar *Nilsson* i *Svalöv* och *Nilsson* i *Göingegården*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att tjänstebeteckningarna »jordbrukskonsulent» och »husdjurskonsulent» utbytes mot beteckningen »länsagronom».

Beträffande de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

1:o) **Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser.**

Lantbruksstyrelsen har hemställt, att anslaget för nästa budgetår skall upptagas med 169 300 kronor. Styrelsen räknar därvid med en anslagsreservation å omkring 27 000 kronor. Beräkningen innefattar å ena sidan en ökning med 84 900 kronor beroende på förslag om höjda driftkostnadsbidrag, utvidgad kursverksamhet och nya kurser. Å andra sidan föreslås en minskning med 39 600 kronor på grund av att kursverksamheten i vissa fall inskränkts eller helt upphört.

Dessutom föreligger en framställning från hushållningssällskapens förbund, vari hemställes om ökad medelsanvisning till fortbildningskurser för hushållningssällskapens konsulenter och instruktörer.

De nya kurser, som lantbruksstyrelsen föreslagit, avser utbildning av hemkonsulenter samt jordbruks- och lantbruksinstruktörer. Kostnaderna härför har beräknats till 28 000 respektive 8 000 kronor. Såsom motivering har styrelsen anfört följande.

Under ett vart av åren 1938 och 1946 anordnades med bidrag av statsmedel och genom lantbruksstyrelsens försorg en kurs för utbildning av hemkonsulenter. 1938 års kurs pågick i två månader och 1946 års kurs i tre månader. Till ifrågavarande kurser anvisades statsanslag med 8 000 kronor respektive 12 000 kronor. På grund av den relativt starka avgången inom hemkonsulentkåren finnes för närvarande hos hushållningssällskapen anställda 10 hemkonsulenter, som icke genomgått hemkonsulentkurs. Med hänsyn härtill och för framtida rekrytering av sällskapens hemkonsulenter torde en tredje hemkonsulentkurs böra komma till stånd under budgetåret 1954/55.

I denna kurs bör i första hand deltaga de av hushållningssällskapens hemkonsulenter, som icke tidigare genomgått dylik kurs. Men även yngre lantbrukslärarinnor, som ämnar ägna sig åt hemkonsulentverksamheten, torde till ett antal av omkring 20 kunna beredas plats vid kursen. Kursen bör omfatta en tid av tre och en halv månader. Under tjänstledighet för deltagande i kursen torde hos sällskapen anställda hemkonsulenter och vid lantbruksskolorna anställda ämneslärarinnor böra få uppbära oavkortad lön. I den utsträckning vikarier för de tjänstlediga behöva anställas, synes statsbidrag enligt gällande bestämmelser böra utgå till avlönande av ifrågavarande vikarier. Lantbruksstyrelsen förutsätter, att de av sällskapens hemkonsulenter, som deltaga i kursen, skall till kostnaderna för kost och logi under kurstiden av vederbörande sällskap erhålla traktamentsersättning med skäligt belopp. Till övriga deltagare beräknas utgå 20 stipendier å 350 kronor.

Kostnaderna för kursen, som torde böra ordnas genom lantbruksstyrelsens försorg, beräknas uppgå till 28 000 kronor enligt följande fördelning.

Arvodet till föreläsare

220 föreläsningar å 50 kronor	11 000
120 övningar å 25 kronor	3 000
Föreläsarnas rese- och traktamentsersättningar	3 000
Arvode till kursledaren	1 800
Stipendier, 20 st. å 350 kronor	7 000
Diverse kostnader för lokaler, exkursioner m. m.	2 200

Summa kronor 28 000

Under år 1951 anordnades vid Alnarp en fem månaders kurs för utbildning av jordbruksinstruktörer. För bestridande av kostnaderna för ifrågavarande kurs beräknades för budgetåret 1951/52 under förevarande anslag ett belopp av 12 000 kronor. Med hänsyn till föreliggande rekryteringsbehov torde det vara nödvändigt att under budgetåret 1954/55 anordna en kurs för blivande jordbruks- och lantbruksinstruktörer. Om denna kurs anordnas för sådana, som tidigare genomgått driftsledarkursen vid Alnarp, skulle kurstiden kunna begränsas till en månad. Utbildningen vid kursen skulle inriktas på de arbetsuppgifter, som tillkommer jordbruks- och lantbruksinstruktörer.

Kostnaderna för kursen beräknas uppgå till 8 000 kronor enligt följande fördelning.

Arvoden till föreläsare	
50 föreläsningar à 40 kronor	2 000
100 övningar à 20 kronor	2 000
Föreläsarnas rese- och traktamentsersättning	1 000
Kursledare	600
Diverse kostnader för lokaler, exkursioner m. m.	2 400
	Summa kronor 8 000

Till kostnaderna för kost och logi under kursen bör deltagarna — liksom vid tidigare instruktörskurser — komma i åtnjutande av stipendier i enlighet med härför gällande bestämmelser.

Departementschefen har anfört följande.

»Såsom framgår av det föregående har lantbruksstyrelsen begärt, att förevarande anslag för nästa budgetår skall höjas med 45 300 kronor till 169 300 kronor. Styrelsen har tillika räknat med att få taga i anspråk en reservation av 27 000 kronor. För min del är jag emellertid icke beredd att tillstyrka vare sig att några kurser för hemkonsulenter eller för jordbruks- och lantbruksinstruktörer skall anordnas eller att ökade bidrag skall utgå till övriga kurser. Med hänsyn till att kostnaden för en under innevarande budgetår anordnad kompletterings- och fortbildningskurs för förrättningsmän inom torrläggningens verksamheten bortfaller, kan medelsanvisningen under anslaget vidare minskas med 35 300 kronor. Vid nu angivna förhållanden kan medelsbehovet för nästa budgetår beräknas till 127 800 kronor. Då emellertid en reservation av 27 000 kronor beräknas föreligga vid utgången av innevarande budgetår, kan anslaget för nästa budgetår uppföras med ett belopp av (127 800 — 27 000 =) 100 800 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, vilka kurser som under nästa budgetår skall få anordnas inom denna kostnadsram.»

2:0) Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar.

Lantbruksstyrelsen har i sin anslagsframställning hemställt, att anslaget skall höjas med 355 000 kronor till 5 665 000 kronor. Den av styrelsen beräknade anslagsökningen avser bland annat medelsanvisning med 176 000 kronor till 6 jordbruksinstruktörer, 26 husdjursinstruktörer och 5 kontorsbiträden.

Dessutom föreligger en framställning från *Hushållningssällskapens förbund*, vari hemställes om åtgärder för en successiv förstärkning av hushållningssällskapens personal samt såsom ett första led i denna förstärkning inrättandet av 26 befattningar såsom husdjursinstruktörer. Vidare har förbundet i en särskild framställning hemställt, att hushållningssällskapens fiskerierassistenter måtte benämnas fiskerikonsulenter.

Såsom motivering för sin anslagsframställning har lantbruksstyrelsen anfört bland annat följande.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1953/54 hemställde lantbruksstyrelsen, att ytterligare tio jordbruksinstruktörstjänster skulle inrättas vid hushållningssällskapen (se IX ht 1953 s. 166 under 3). Styrelsen framhöll därvid, bland annat, att behovet av ytterligare instruktörer var särskilt framträdande inom de sex hushållningssällskap, som åtnjöt statsbidrag till allena en sådan instruktör. Genom beslut av 1953 års riksdag inrättades fyra instruktörstjänster. Fyra sällskap, som tidigare hade endast en instruktör, har därmed erhållit ytterligare var sin instruktör. Styrelsen framhåller, att erfarenheterna under det gångna året visat, att antalet instruktörer behöver ytterligare utökas. Bland annat har Kalmar läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott anmält behov av ännu en instruktör. Ehuru det är önskvärt, att flertalet hushållningssällskap erhåller ytterligare var sin jordbruksinstruktör, inskränker styrelsen sig dock nu till att föreslå inrättandet av de sex återstående instruktörstjänster, varom förslag framlades förra året.

Lantbruksstyrelsens förslag om inrättande av husdjursinstruktörstjänster har framförts under de senaste åren. Beträffande den närmare motiveringen härför hänvisas till IX ht 1951 s. 148 under 2. Styrelsen framhåller nu, att riksdagens jordbruksutskott i sitt utlåtande (nr 14) med anledning av propositionen nr 32 till 1952 års riksdag uttalade, att det syntes önskvärt att husdjursinstruktörstjänsterna inrättades så snart som kunde anses möjligt ur statsfinansiell synpunkt. Utskottet påpekade även, att det, innan frågan om tjänsternas inrättande blivit löst, icke torde vara möjligt att belasta hushållningssällskapen med ytterligare åtgärder på kontrollföreningsverksamhetsområde. Styrelsen erinrar om att denna verksamhet numera utvidgats till att omfatta, bland annat, kontroll av svin. Sällskapen har sålunda erhållit väsentligt ökade arbetsuppgifter på ifrågavarande område, vilket medfört att hos sällskapen anställda överkontrollassistenter i mindre utsträckning än tidigare kan fungera såsom medhjälpare till husdjurskonsulenterna, särskilt så vitt gäller den rådgivande verksamheten på utfodringens område. Med hänsyn särskilt till det mindre jordbrukets behov av dylik upplysning och rådgivning synes det styrelsen vara synnerligen angeläget, att hushållningssällskapen utan ytterligare tidsutdräkt får möjligheter att anställa erforderligt antal husdjursinstruktörer.

Yrkandet om medelsanvisning till 5 kontorsbiträdestjänster framställdes även förra året (se IX ht 1953 s. 167 under 5). Lantbruksstyrelsen betonar, att det gångna året än tydligare visat, att vissa hushållningssällskap är i trängande behov av ytterligare biträdespersonal.

Slutligen har *Föreningen Sveriges jordbrukskonsulenter* och *Svenska husdjurskonsulentföreningen* föreslagit, att jordbruks- och husdjurskonsulenterna i fortsättningen skall benämnas länsagronomer. Därvid framhålles, bland annat, att för befattningshavare vid den centrala statliga försöksverksamheten tillämpas tjänstebeteckningen statsagronomer. Detta förhållande

synes tala för att de lokalt, vanligen länsvis, anställda konsulenterna bör erhålla titeln länsagronomer.

Departementschefen har anfört.

»Även om det i och för sig finnes skäl för att förstärka hushållningssällskapens personaluppsättning med ytterligare ett antal instruktörer och kontorshjälparerna, anser jag mig i nuvarande läge icke kunna förorda inrättandet av några nya sådana tjänster. Bland annat är jag sålunda ej heller i år beredd att föreslå inrättandet av befattningar som husdjursinstruktör. Jag kan icke heller tillstyrka den föreslagna lönegradsupplytningen av tjänsten såsom biträdande jordbrukskonsulent i Västernorrlands län.

Medel bör emellertid anvisas under anslaget för att täcka vissa automatiska utgiftsökningar. Sålunda bör för fyra jordbruksinstruktörer i lönegrad Ca 17 upptagas medel för helt år i stället för sex månader. Härför erfordras 20 000 kronor. Vidare medför beräknade löneklassförändringar ett ökat medelsbehov av 154 700 kronor.

Mot den av lantbruksstyrelsen föreslagna ändringen i hushållningssällskapens personalförteckningar har jag icke något att erinra. För varje sällskap bör således upptagas en maskinkonsulenttjänst i lönegrad Ca 29 eller en maskininstruktörstjänst i lönegrad Ca 17. Vid bifall till detta förslag torde det få ankomma på styrelsen att — efter förslag av vederbörande hushållningssällskap — avgöra huruvida maskinkonsulent eller maskininstruktör skall anställas.

De ifrågasatta ändringarna beträffande tjänstebeteckningarna för vissa tjänstemän hos sällskapen kan jag däremot icke tillstyrka.

Vid bifall till vad jag nu förordat skulle anslaget för nästa budgetår behöva uppföras med $(5\,310\,000 + 20\,000 + 154\,700 =) 5\,484\,700 (+ 174\,700)$ kronor.»

3:o) Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.

Lantbruksstyrelsen har i sitt anslagsäskande för nästa budgetår beträffande förevarande punkt hemställt om uppräkningsanslaget med 290 000 kronor, varav 80 000 kronor beräknats till kostnaderna för de av styrelsen under hushållningssällskapens avlöningsanslag föreslagna nya instruktörstjänsterna.

Departementschefen har med hänsyn till att han icke ansett sig kunna biträda förslaget om inrättande av nya instruktörstjänster hos hushållningssällskapen icke räknat med några medel till omkostnader för dessa tjänster. Däremot föreslås omkostnadsanslaget uppräknat med 10 000 kronor, avseende kostnaderna för helt år i stället för sex månader till de fyra jordbruksinstruktörstjänster, som inrättades förra året.

Utskottet.

Vad till en början angår hushållningssällskapens avlöningsanslag har i motionerna I: 367 och II: 477 i anslutning till lantbruksstyrelsens anslagsäskande hemställts om en förstärkning av sällskapens statsbidragsavlönade personal med sex jordbruksinstruktörer, 26 husdjursinstruktörer och fem kontorsbiträden.

Med anledning härav får utskottet erinra om att under senare år upprepade gånger framförts förslag om ökning av sällskapens personal. Förslagen har emellertid kunnat förverkligas endast i ytterst begränsad omfattning, och frågan om inrättandet av husdjursinstruktörstjänster, som ansetts höra till de mest angelägna önskemålen, har hittills ställts på framtiden. Utskottet vill därför framhålla, att särskilt sistnämnda fråga påkallar en snar lösning. För närvarande anser sig utskottet dock icke böra förorda en högre medelsanvisning än den som innefattas i Kungl. Maj:ts framställning. Därvid utgår utskottet från att Kungl. Maj:t redan till nästa års riksdag överväger inrättandet av husdjursinstruktörstjänster.

De i motionerna I: 368 och II: 469 framförda önskemålen i fråga om tjänstebeteckningarna för vissa tjänstemän hos hushållningssällskapen har så sent som i fjol prövats i samband med utfärdandet av vederbörliga personalförteckningar. Vid sådant förhållande torde sistnämnda motioner icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet biträder sålunda Kungl. Maj:ts framställning under förevarande anslagspunkt och tillstyrker, att ett belopp av 5 484 700 kronor anvisas för ändamålet.

Av utskottets ståndpunktstagande beträffande personaluppsättningen vid hushållningssällskapen följer, att utskottet jämväl avstyrker bifall till den i motionerna I: 367 och II: 477 ifrågasatta höjningen av sällskapens omkostnadsanslag. Då Kungl. Maj:ts medelsberäkning i övrigt under anslaget icke föranleder någon erinran från utskottets sida, torde för ändamålet böra upptagas ett belopp av 4 260 000 kronor.

Vad slutligen angår bidrag till särskilda utbildningskurser har lantbruksstyrelsen hemställt, att anslaget för ändamålet skall uppföras med 169 300 kronor. Därvid har styrelsen räknat med att vissa nya kurser skall anordnas under nästa budgetår, däribland en kurs för utbildning av hemkonsulenter. Sistnämnda förslag har även upptagits i motionen II: 337.

I likhet med motionärerna finner utskottet det vara av stor vikt, att kompetenta hemkonsulenter finnes att tillgå i erforderligt antal. Emellertid försätter utskottet, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan samt så snart förhållandena det påkallar och medger framlägger förslag i ämnet för riksdagen. Utskottet anser sig därför för närvarande icke böra föreslå någon åtgärd på grund av ifrågavarande motion.

Även i övrigt biträder utskottet Kungl. Maj:ts medelsberäkning för ända-

målet. Utskottet avstyrker sålunda bifall till motionerna I: 367 och II: 477 såvitt de avser nu förevarande anslagspunkt. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra upptagas med ett belopp av 100 800 kronor, vilket med hänsyn till en beräknad reservation å anslaget innebär, att omkring 127 800 kronor kommer att stå till förfogande för ifrågavarande kursverksamhet. I enlighet med propositionens förslag torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, vilka kurser som under nästa budgetår skall få anordnas inom denna kostnadsram.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 367 och II: 477, såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningarna för hushållningssällskapen, som angivits i propositionen;

b) till *Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar* å riksstaten för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 484 700 kronor;

c) till *Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader* å riksstaten för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 260 000 kronor;

2) att motionerna I: 368 och II: 469 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 367 och II: 477, i förevarande del, samt å motionen II: 337 till *Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser* å riksstaten för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 100 800 kronor.

Sockholm den 18 maj 1954.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Anderberg, Lage Svedberg*, Näslund, Jon Jonsson, Bertil Andersson, Sundberg, Eskilsson*, Nord* och Sigfrid Larsson*; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Dädesjö, Johnsson i Kastanjegården, Hæggblom*, Jonsson i Strömsund*, Pettersson i Dahl, Ek-dahl*, Utbult*, Mårtensson*, Arweson och Jönsson i Gälds Köpinge.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Eskilsson* och *Hæggbloom*, vilka ansett att motionerna II: 337 samt I: 367 och II: 477, såvitt angår anordnandet av en kurs för utbildning av hemkonsulenter, bort bifallas och att därför

dels utskottets utlåtande från och med det stycke på s. 6, som börjar med »I likhet», till och med det stycke, som på s. 7 slutar med »denna konstnadsram», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I likhet med motionärerna finner utskottet det vara av stor vikt, att kompetenta hemkonsulenter finnes att tillgå i erforderligt antal. Tyvärr nödgas utskottet konstatera, att de försummelse i fråga om utbildning av lärarkrafter på det husliga området, som staten gjort sig skyldig till under en lång följd av år, lett till att inom detta speciella område ett betydande antal befattningshavare måst anställas utan att ha fått den specialutbildning, som vid hemkonsulentbefattningarnas inrättande ansågs vara nödvändig kompetensfordran. Lantbruksstyrelsens förslag om ordnande av särskild utbildningskurs för hemkonsulenter anser därför utskottet i likhet med motionärerna böra förverkligas utan dröjsmål, varför medel bör ställas till förfogande nästa budgetår. Det härför beräknade beloppet — 28 000 kronor — anser utskottet icke vara av den storleksordning, att utbildningskursen för hemkonsulenter av ekonomiska skäl bör skjutas på framtiden.

I övrigt biträder utskottet Kungl. Maj:ts medelsberäkning för ändamålet. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra upptagas med ett belopp av 128 800 kronor, vilket med hänsyn till en beräknad reservation å anslaget innebär, att omkring 155 800 kronor kommer att stå till förfogande för ifrågavarande kursverksamhet. I enlighet med propositionens förslag torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, vilka kurser — utöver nyssnämnda kurs för utbildning av hemkonsulenter — som under nästa budgetår skall få anordnas inom denna kostnadsram.»

dels ock utskottets hemställan under 3) bort ha följande lydelse:

»3) att riksdagen må, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 367 och II: 477, såvitt nu är i fråga, ävensom med bifall till motionen II: 337, till *Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser* å riksstaten för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 128 800 kronor.»